



Ο ΑΛΗΘΗΣ ΠΝΕΥΜΑΤΙΣΜΟΣ

ΚΑΙ Η ΘΡΗΣΚΕΙΑ

ὕπὸ ἰσορικήν, κριτικήν καὶ λογικήν ἔρευναν

(συνέχεια)

Ὅντως εἰς τὴν φύσιν τοῦ ἀνθρώπου ἀρμόζει ἐκτὸς τῆς βαθείας μελέτης εἰς τὴν ἐξήγησιν τῆς ὕλικῆς φύσεως, καὶ ἡ ὑψηλὴ ἔρευνα περὶ τῆς πνευματικῆς αὐτοῦ φύσεως, ἀπαύγασμα τῆς ὁποίας εἶναι ὁ λόγος, ὅστις διακρίνει αὐτὸν τῶν λοιπῶν ζώων. Ἐντεῦθεν δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐμπνευσθῆ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τὸ θρησκευτικὸν αἶσθημα, τούτέστιν ἡ ἰδέα τῆς ὑπάρξεως τοῦ Θεοῦ· διὰ δὲ τῶν ἐρευνῶν τούτων καὶ ἀνακαλύψαν δύναται τις εἰπεῖν ὅτι σχετίζεται πνευματικῶς πρὸς τὸ ὑπέρτατον αἶτιον τῶν φυσικῶν ὄντων, τὰ ὅποια ἐξηγεῖ πῶς δὲ σχετίζεται καὶ κατὰ πόσον καὶ τίς ἡ φύσις τοῦ ὑπερτάτου ὄντος, τοῦτο διέφυγε τὴν ἔρευναν πάσης φιλοσοφίας καὶ λογικῆς· ἡ σέξις ὅμως τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον ἐνισχύεται καὶ ἐκ τοῦ ὅτι ἐν τῇ ἀποκαλύψει τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν φύσιν τοῦ ἀνθρώπου ἀπεκαλύφθη. Ἐνταῦθα χρώμεθα τῇ ἀποκαλύψει, διότι ἡ φιλοσοφία ὡς ἐπιστήμη δὲν καθήκει νὰ δώσῃ τὸν λόγον περὶ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ πρὶν ἢ αὐτὸς ἀποκαλυφθῆ τοῖς ἀνθρώποις.

Τῶντιν ἡ φιλοσοφία δύναται νὰ ἐρευνήσῃ μετὰ λόγου περὶ τῆς ἰδέας τοῦ ὄντος, ἀλλ' ὕλιγον ὀφείλει αὐτῇ διὰ τοῦτο ἡ ἀνθρωπότης, ἡ ὁποία δὲν ἐβράδυνε νὰ ἀναγνωρίσῃ διὰ τοῦ κοινοῦ νοῦς τὴν ὑπαρξίν τοῦ Θεοῦ, (ἐξαίρουσταν μόνον οἱ ἄφρονες τοῦ προφητάνακτος ψαλμ. γγ.) ἀλλὰ ποῖον λόγον ἡ φιλοσοφία δύναται νὰ ζητή-

σῃ εἰς τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ Θεοῦ, εἰς τὴν ἀνάβλεψιν τοῦ τυφλοῦ, εἰς τὴν θρασκίαν τοῦ χαλοῦ καὶ παραλυτικοῦ καὶ πρὸ πάντων εἰς τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν; Ἴδου λοιπὸν ἔνθεν μὲν ὁ σκεπτικισμὸς ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ, ἔνθεν δὲ ὁ δογματισμὸς ἐν τῇ θρησκείᾳ. Ἐπειδὴ δὲ ἡ φιλοσοφία ζητεῖ πανταχοῦ τὸν λόγον τῆς ἀληθείας καὶ ἀποκρίσει, ἐνὸς μὲν λογικῶς δὲν δύναται ν' ἀποδείξῃ, τὰ γεγονότα, ἐπὶ τῶν ὁποίων εἰδεύεται ὁ δογματισμὸς, ταῦτα ὅμως εἶναι γεγονότα, προκύπτει ἄλλο εἶδος φιλοσοφίας, μέσος τις ὅρος, ἡ φιλοσοφία τῶν ἐκλεκτικῶν. Ἐντεῦθεν διάφοροι δόξασαι καὶ συνεπῶς ἀντιθετοὶ λύσεις, ὁρθῶς λοιπὸν ὁ Γερτουλλιανὸς καίτοι κάτοχος τῆς ἐλληνικῆς φιλοσοφίας δὲν ἀνεγνώριζεν αὐτῇ δικαίωμα ἐρεῖνης ἐν τῇ θείᾳ Ἀποκαλύψει· τῶντιν ἡ ἰσότης, ἡ κρίσις, τὸ γεγονὸς, ἰδοὺ ἡ φιλοσοφία τῆς ἐξ ἀποκαλύψεως θρησκείας μετὰ δὲ τὴν ἀναγνώρισιν αὐτῆς συνεπάγεται ἀναντιφθέτως καὶ ἡ πίστις.

Ἐσχάτως ὁ κ. Ἰω. Σκαλτσούνης ἐξέδοτο πόνημα θρησκευτικῆς μελέτης ὑπὸ τὸν τίτλον «θρησκεία καὶ ἐπιτήμη»· διὰ τοῦ πονήματος τούτου ὁ συγγραφεὺς ἀρχόμενος τὸ τοῦ Πορφυρίου ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου κτὶς δ' ἐστὶ, πῶθεν ἐλήλυθε, ποῖ τε σπεύδειν ὀφείλει» μετὰ τοῦτο παρτάται ν' ἀποδείξῃ τὴν περὶ Θεοῦ ἔνοιαν διὰ τῆς ἐπιστήμης· τὸ βιβλίον τοῦτο τοῦ κ. Σκαλτσούνου καταδεικνύει τὴν πολυμάθειαν καὶ ἀνθρώπιμον φιλοπείαν τοῦ εὐσεβοῦς συγγραφέως, εἶναι δὲ πολύτιμον, διότι μεταίγει εἰς τὴν γλῶσσαν μας πολλῶν σοφῶν τῆς δύσεως ἰδέας καὶ μαρτυρίας, ἅς οἱ πολλοὶ ἀγνοοῦμεν, ἀλλ' ἐκ τῶν ἰδεῶν τούτων, ἀντιθέτως ὄχι μόνον πρὸς ἀλλήλας ἀλλὰ καὶ πρὸς ἐκντάς, ἐξάγεται ὅτι ἡ ἐπιστήμη δὲν ἀναγνωρίζει καθαρῶς καίτινα ὠρισμένην περὶ Θεοῦ ἔνοιαν· ὡς οἱ σοφοὶ ἐνισχύουσι μᾶλλον

διότι έπειθεν έφαινετο ότι εξήρχετο ή φωνή· αλλά, μή βλέποντες ουδένα, παρετήρησαν άλλήλους μετά φρικτής· έθεώρησαν επίσης και τον Κάρολον Ούττερ, όστις, με άτάραχον πρόσωπον, και με κεκλεισμένα χειλη, έφαινετο ως μη άκούσας τίποτε. Μετά τινι δευτερόλεπτα, ή αύτή φωνή αντίηχε πάλιν, άλλ' αύτήν την φοράν ως έρχομένη από τής όροφης.

— Αί πέρκαί δεν θά έλθωσι, διότι δεν υπέρχει διόλου εις την οικίαν άρκετά καλόν θούτυρον δια να τας έψήσωσι.

— 'Α! άλλ' αύτό υπερβαίνει τά όρια! άνερώγησεν ό βαρώνος, όστις, γνωρίζων τούς έγγραφισμένους, έμάντευε τό παιγνίδιον.

'Ηγέρθη άποστόμωσ· τής τραπέζης πάντες ήκολούθησαν τό παράδειγμα του, εκτός του Ούττερ.

— Διατί βιάζεσθε τόσο; είπεν ήσύχως· δεν εφάγομεν άκόμη τό εκ μιλων εξάρτερον αύτό γλύκισμα.

— Δεν γνωρίζω, κύριε, πώς να χαρακτηρίσω την έν τή οικία μου διαγωγήν σας, τή είπεν ό βαρώνος δια μανιώδους ύφους. Ουδέποτε θά συγχωρήσω τον Κορράδον διότι άντικατέστησεν παρά τή υφή μου άνθρωπον όσον ύμεις, επί πᾶσι, πρό του γεύματος· διέταξε ταχυδρομικήν έμαξάν δια λογαριασμών σας. Ο' άναχωρήσατε άπόψε τ.η. έβδόμην ώραν.

— Ο' άναχωρήσω... επανέλαθεν ήσύχως ό Κάρολος Ούττερ... Πᾶς, τή όντι, δεν θά εσκαπτόμην· 'άναχωρήσω; Νομίζετε ότι δεν υπέρχει άρκετά από τούς βλάκας ύπηρετάς σας, από τας άριστοκρατικάς ιδιοτροπίας σας, από τά βώεια κρέατα σας και από τά σ'επιρά σας; Μόνον δεν θά άναχωρήσω διόλου με την ταχυδρομικήν έμαξάν.

— Κύριε!

— Κύριε!

— Δεν ήξεύρω τί μ' έμποδίζει δια να σᾶς βίβω κάτ'ω τής κλίμακος! έβρυχήθη ό βαρώνος εκτός έαυτού.

— Δεν ήξεύρετε;... έγώ όμως τό ήξεύρω, επανέλαθεν ό Κάρολος Ούττερ, πάντοτε ήσύχως και παρκατηρών τον βαρώνον μετ' εϊρωνικού ύφους.

Και, έγγραφισμένος τής τραπέζης, έτρυψε τας χειράς και ήνωρήθη ούτω πως ως να έπιδείξη τό ύψηλόν άνάστημά του και την τερασίαν μωδή δυνάμιν του.

— Ας μή άνησυχώσιν αι κυρία· εάν ή ειρ.ηη τής οικίας ταύτης διαταράχθη, δεν είνε λάθος μου. 'Ηθέλησα να εκπληρώσω τό καθήκόν μου ως παιδαγωγός και να διακεδάσω την οικογένειαν ως φιλοξενούμενος. 'Αφού δεν επέτυχα, ές μη ήμιλώμεν πλέον περι αύτού. Καλώς συνενώησάμεν, θ' άναχωρήσω. Ο κύριος βαρώνος εύαρεστηθίτω να θέσθι εις την διάθεσίν μου, δια τούτο, έμαξάν κατάλληλον.

'Αφού άπεχαίρεισε τουτουτρόπως, ό Κάρολος Ούττερ επανέκαμψεν εις τό δωμάτιόν του.

Πολύ πρό τής έβδόμης ώρας, ή ζήτησισα έμαξά εύρίσκειτο πρό τής Σύρας του· ό βαρώνος διέταξε να ζεύξωσι την καλύτεράν έμαξάν του, την και τέθειρον, δια να άπαλλαχθῆ του παραδόξου τούτου παιδαγωγού.

Ο Κάρολος Ούττερ εκάθησεν έν άνέσει επί των προσκεφαλαίων, έδωκε τας διαταγάς του εις τον άμαξηλάτην, και διηυθύνθη τρέχων προς τον πρώτον σταθμόν του ταχυδρομείου.

'Αφίχθεις εκεί, ή ήρω· μας εκέφθη σπουδαίως δια την έν τή κόσμω θέσιν του. Ουδαμώς επεθύμει να μεταβῆ εις Ουψάλην, εις του φίλου του Κορράδου· επίσης· δεν ήθελεν να επιστρέψῃ εις Στοκχόλμην παρά τῶ πατρί του, όστις κατά την στιγμήν τής άναχωρήσεώς του, έδείχθη τόσο εύθυμος, και τόσο υπερίφανος βλέπων τον υιόν του παιδαγωγόν εις ύψηλῶν άριστοκρατικῶν οικογένειαν.

Διό ήναγκάσθη να μεταβῆ εις Νερικίαν. Είπεν εκεί άρχαίον του Πανεπιστημίου συμροπότην, δια τής μυστικίας του όποιου διωρίσθη επίθεωρητής έργουσιού παρά τινι βαθυπλούτῳ άρχισιδηρουργῶ. 'Η έργασία του ήτο να χαλιναγωγῆ πλῆθος ταραχωδισάτων έργατών. Ο Κάρολος Ούττερ επέτυχεν ως πρῶς αύτό, κτυπῶν τούς σιδηρουργούς περισσότερον παρ' όσον εκείνοι εκτύπων τον σιδηρον. Ο πατέρων του τον ήγάπησε και τον ένύμνευσε με την συγατέρα του. Μετ' όλίγον μάλα τον εκαιμε κληρονόμον του. 'Η σύζυγος του Καρόλου Ούττερ, γλυκεία και φρόνιμος, διώρθωσεν όλίγον κατ' όλίγον, ότι υπήρχε λίαν τραχὺ εις τό φυσικόν του. 'Εν τούτοις άπάς, ή παράδοξος αύτα φύσις εγήγερθη πάλιν, και ή έβραχεία γλώσσα πάλιν υπήρξεν ή αίτία.

Ο ιερός τής ένορίας έχων άνάγκην επί τή εύκαιρία προσθητικῶν εξετάσεων, δι' ές προπαρασκευάζετο, να άναμελετήσῃ τά έβραϊκά στοιχεία, τον παρεκάλεσε να τῶ επαναλάβῃ τό ψαλτήριον. Ο Κάρολος Ούττερ, καθυπερήφανος άτε έν ό μόνος των άρχισιδηρουργῶν του κόσμου, όστις εγίνωσκε τινι γλώσσαν του Μωσάως, μετὰ προθυμίας άπεδέξατο την επιθυμίαν του. Λαπόν, ένῶ κατά τι μάθημα ήτοι ή άγνοια του μαθητοῦ εδεικνύετο λίαν μεγάλη και ή ύπομονή του καθηγητοῦ λίαν μικρά ό Κάρολος Ούττερ, λαφονών την ήλικίαν και τον χαρακτήρα του ιερούς μετεχειρίσθη μετὰ τσακίτης κτηνωδίας, ως έν πάση άλλη περιστάσει θά ενήγετο εις τό δικαστήριον. Ένεκα των κτυπημάτων και των κλιγῶν.

'Αλλ' από τής στιγμῆς εκείνης, επανεγένετο άπαρχος και φιλήσυχος. Τώρα, ό Κάρολος Ούττερ δεικνύει την δυνάμιν του έγείρων μόνος πρό των ζένων των επισκεπτομένων τό σιδηρουργείον του τό μέγα σφυρίον του σιδηρουργείου, και εάν τις ύποχωρῶν εις

την πρόσκλησίν του, εύαρεστείται να καθήσῃ επί του σφυρίου καθ' ήν στιγμήν τό έγείρει, αισθάνεται δι' αύτό άνεσιν, χαράν και εύχαρίστησιν.

Γ. Α. ΒΑΑΒΑΝΗΣ.

LE SURNATUREL DANS LE MONDE ANIMAL

(suite. v. N° 16)

II

Dans la lutte sans trêve et sans merci que les chasseurs des sociétés primitives soutenaient contre l'innombrable multitude des fauves, ils finirent par trouver de précieux alliés. Le cheval qui des hauteurs de l'Asie centrale s'est répandu dans le reste du monde, fut « la plus noble conquête », dit Buffon, la « plus importante » selon Cuvier, que l'homme ait jamais faite. Un passage magnifique du livre de l'Arabe Job atteste l'enthousiasme mérité qu'inspiraient la vigueur, l'agilité, la vaillance du cheval dont l'Arabie est toujours fière. Job le fait paraître à nos yeux, tout plein de force, d'ardeur, de courage, frappant du pied la terre et s'élançant avec fierté au-devant des hommes armés, répandant la terreur par le souffle de ses narines, inaccessible à la crainte, marchant sans s'arrêter contre le tranchant des épées, et dévorant le sol quand son cavalier le guide au combat. (1) Aussi de même que le héros solaire, soldat de la lumière, de la justice et du bien, est le type le plus élevé de notre espèce, le coursier qu'il monte est dès les temps anciens (2), le plus noble des animaux mythiques.

L'Inde védique célèbre les coursiers des Agvins (d'Agva cheval), les dieux cavaliers, prototypes des Dioscures des Hellènes et des Latins, *fratres Hellenae, lucida sidera*. Ces chevaux, que M. De Guber-

(1) Job, XXXIX v. 19, 25.—M. B. Consolo a publié une trad. italienne de cet ouvrage, qui rectifie bien des erreurs.

(2) V. Schlieben *Die Pferde des Alterthums* 1867.

natis croit identiques aux ardents coursiers d'Indra, de Savitar (le soleil), ces chevaux au beau pelage, sont aimables, brillants, vraiment dignes de porter les héros. Ils s'attellent d'eux-mêmes sur un mot, ils sont pleins de vie, ils ont des yeux pareils au soleil, il sont noirs avec des pieds blancs, ils sont ailés, infatigables, destructeurs résolus (des ennemis), ils éclairent le ciel avec leur crinière couleur de paon, ils hennissent en répandant l'ambrosie, ils traînent le char au joug d'or, ils conduisent chaque jour le soleil, et c'est par eux que le char des Agvins vole aussi vite que la pensée. (1) Pégase, dont Pallas portait l'image sur son casque, est en Grèce le héros *ippos*, comme le nomme Arasus. Persée, fils de Zeus, vit naître ce cheval ailé du sang de Méduse qu'il venait de tuer, il s'en servit pour délivrer Andromède. Hésiode, qui raconte sa naissance dans la *Théogonie*, dit qu'il transporté pour Zeus la foudre et les flèches foudroyantes. Bellérophon le monte et défait avec lui les Chimères et les Amazones. On m'a montré sur l'Hélicon cette fontaine d'Hippocrène que le coursier de Bellérophon y a fait jaillir en frappant le roc d'un coup de pied. Ainsi le cheval que les Agvins accordent au héros qu'ils protègent, remplit avec son puissant sabot cent cruches de liqueur enivrante (2). Comme les chevaux célestes du Rig-Véda « répandent l'ambrosie », Pégase donne aux mortels la source divine qui inspire les poètes. Il est probable, comme le croit M. De Gubernatis, qu'on a emprunté au cheval des héros mythiques quelques traits de la légende de ce Bucéphale que le fils de Philippe put seul dompter, qui lui sauva tant de fois la vie, pareil aux coursiers de Ramsès II, vantés dans une inscription célèbre (3) et qui meurent de chagrin après la mort du conquérant de l'Asie.

(1) V. le *Rig-Véda*.

(2) *Rig-Véda* I, 116, 7.

(3) Inscription digne du Ravanessien de Thébes « C'est eux qu'a trouvés ma ma n quand j'étais seul au milieu de mes ennemis » ect.

Alexandre a dû trouver en Perse même le souvenir de chevaux de ce genre. Plus tard, l'Homère de l'Iran, Firdousi nous montrait dans le *Livre des rois* tout ce que ses compatriotes attendaient du cheval d'un héros. Dans les sept aventures de Rustem, son cheval Rakch, l'Arach du conte russe de Rouslan Zalarévitch, l'éveille et combat avec lui son ennemi des dents et des sabots. Une pareille conception est restée populaire chez les Persans, il suffit de citer Kyrat, le cheval du plus fameux des Klephtes turcs de ce pays, Kour-Oglou (1). Le cheval est le meilleur ami du nomade et Kour-Oglou, qui regarde une femme comme un vain jouet, parle dans ses poésies de Kyrat «son œil, son âme», avec un enthousiasme qui ne faiblit jamais. Kyrat aurait eu «des plumes et des ailes» si le bandit turbulent avait eu la patience d'exécuter jusqu'au bout les instructions mystérieuses de son père. Il semble que son maître n'est rien sans lui et il meurt une heure après la mort de son brave coursier.

Dans une autre légende touranienne, le cheval des Magyars, Tátos, a une origine encore plus extraordinaire. Il sort le mercredi des cendres d'un œuf pentagonal que le héros a porté sous son bras durant sept étés et sept hivers. Il voyage dans les airs comme Pégase et l'hippogriffe de l'*Orlando furioso*.

Dans l'*Edda*, Skirner reçoit d'une divinité un coursier qui portait son cavalier à travers la flamme, comme celui de Sigurd. Les Slaves n'ont pas une idée moins élevée que les Scandinaves du cheval héroïque.

Dans le cycle épique de saint Vladimir, le beau Soleil de la poésie russe, le cheval d'Ilia de Mourom est d'abord comme tant d'autres coursiers mythiques, tels que Pégase, qui est hémittélès, le Tátos magyar, Charatz, monture du serbe Marko Kralévitch, le Kyrat de Kour-Oglou, que le sultan Mourad juge indigne de lui être présenté, un cheval défec-

(1) V. A. Chodzko, *Specimen of the popular poetry of Persia* (Londres, 1842).

teux, comme le héros des contes populaires est généralement un sot avant de devenir un homme intelligent et sage. Les partisans de l'explication astronomique voient, avec M. De Gubernatis, dans ce fait remarquable une confirmation de leur manière de voir, le soleil, au commencement de la nuit, montant un cheval noir, qui devient gris à l'approche de l'aube, et enfin d'un blanc éclatant quand il respandit de tous les feux du jour. Le *bogatyry* russe, paralysé avant d'être transformé par deux vieillards divins, reçoit de ses bienfaiteurs l'ordre d'acheter un cheval qui comme lui subit une transformation. Ilia achète, en effet, d'un *moujik* une rossinante qui, baignée pendant trois nuits dans la rosée, devient un cheval «de *bogatyry*». Lui aussi avertit du danger son maître qui a dormi trois jours et trois nuits: «Debout, crie-t-il d'une voix humaine, Ilia de Mourom! Pendant que tu sommeilles, tu ne sais pas le danger qui te menace. Voilà Sviatogor qui revient dans sa tente.» A peine a-t-il parlé, que s'avance le Titan russe, touchant de sa tête les nuages qui traversent l'espace. Il a pour monture un coursier titanique, qui lui reproche sa dureté quand il le frappe injustement.

Le cheval de Dobryna, le héros-prince, n'est pas moins dévoué que celui du héros-paysan. Dobryna est parti pour la Horde d'Or, que la poésie populaire suppose avoir soumis déjà la Russie au joug mongol. Six ans se passent sans qu'on ait des nouvelles de Dobryna. Saint Vladimir conseille alors à sa femme, qu'il regarde comme une veuve, d'épouser Alécha Popovitch. Alors le coursier de Dobryna lui révèle ce qui se passe, et en rois bonds, selon quelques *bylines*, il le porte à Kief, où il entre comme un ouragan dans le palais maternel: «Je ne m'étonne pas, dit-il à Nastasia, prosternée à ses pieds, qu'une femme ait failli. Les femmes ont les cheveux longs et l'esprit court (1), elles vont où on les mène.»

Les deux chevaux d'Ilia et de Dobryna sont frères, le premier est l'aîné; le

(1) Proverbe Slave.

second, le cadet; le troisième appartient à un autre *bogatyry* du grand prince, Diouk Stéphanovitch. Digne de ses vaillants frères, il rassure Diouk, auquel Tebourilo Plenkovitch, qui possède le quatrième frère, propose un pari effrayant; car il s'agit de faire franchir le Dniéper à son cheval d'un seul bond. «N'aie aucune crainte, dit-il, Diouk Stéphanovitch, je franchirai le Dniéper avec mes ailes; je ne le cède en rien à mes aînés; ce n'est pas pour le céder à mon cadet!»

Les centaures n'ont pas ordinairement le caractère du cheval. Le centaure gréco-latin est généralement malveillant, lubrique et ivrogne. Polkane, qui dans quelques récits du cycle des héros primitifs semble moitié homme moitié cheval, n'est pas dégagé de toute bestialité. Il est naturel que les vieux poètes russes aient cru à l'existence de pareils êtres. L'antiquité païenne, juive et chrétienne n'en a jamais douté.

Plutarque, dans le *Banquet des sept sages*, parle du centaure de Périandre; Pline a vu un hippocentaure «embaumé dans du miel»; Isaïe fait mention des onocentaures; saint Jérôme raconte que saint Antoine rencontra un hippocentaure dans le désert, rencontre assez fâcheuse; car l'hippocentaure est une forme du démon (1).

Le cheval héroïque de l'épopée russe se retrouve dans les contes. Tel est celui qu'un pauvre homme laisse à Vania, son fils cadet. Il s'enlève jusqu'au trône d'or, sur lequel est assise Hélène-la-Belle, dont tant de héros et de fils de rois demandent la main. Vania peut ainsi déposer un baiser sur ses lèvres et se signaler par un exploit imposé à tous les prétendants (2). Tel est le coursier que la fille du roi d'Arménie donne à son amant Bove Karolévitch. Tel est encore le cheval de ce cosaque (3) qui va dans une forêt, où son ennemi le fait couper en morceaux. On met les morceaux dans

(1) Wierus, *De praestigis Daemonum*, Bâle, 1583.

(2) Afanasief VI, 26.

(3) Erlenwein V^e, conte.

un sac et on les attache à la queue du cheval du cosaque assassiné. L'animal les porte dans la maison d'or et d'argent, où le cosaque est ressuscité. Plus merveilleux encore est le cheval de Féodor. Celui-ci lui fait paître la rosée pendant trois aurores. Le premier jour, le jeune cheval devient aussi haut que la moitié d'un arbre; le second jour, il dépasse l'arbre en grandeur; le troisième jour, il atteint les cieux.

Dans ces mythes, il faut tenir grand compte de la couleur du cheval. Dans un conte, (1) Ivan «le fils de la chienne», ailleurs (2) Dimitri Tsarévitch, «fils de la jument»,—est jeté lui-même dans un puits, d'où il a délivré trois princesses. Le cheval noir, qui représente les ténèbres, vient pour l'en faire sortir, puis le gris, personnification de la nuit qui devient moins sombre; enfin le roux, coloré par l'aurore, qui seul réussit. Dans le IX^e conte de la collection d'Erlenwein le cheval noir est un symbole de mort. Ailleurs se retrouve la même idée. Deux vers grecs cités dans Inidas nous apprenent qu'il est de mauvais augure de rêver de chevaux noirs; mais que les blancs sont favorables. Dans une légende normande un cheval noir se présente au prétre Walehelm qui, pris du désir de le monter, part aussitôt pour l'enfer. Ce cheval est proche parent du sinistre coursier de Kharos (Χάρος, la Mort) dont parlent les chants populaires de la Grèce moderne et de celui, qui, en Suisse, annonce à une personne malade que la Mort arrive.

(à suivre).

DORA D' ISTRIA.

ΟΙ ΑΙΣΣΑΟΥΑΙ

(Ἐπεισόδιον περιηγήσεως.)

Ἐπὶ ὀλίγου διήλθον μίαν ὥραν μετὰ τῶν δαιμόνων. Εἶδον καὶ ἤγγισα, ὁ θεὸς ἄς μὲ συγχωρήσῃ, ἀκόμη ἐπικάθηται ἐπὶ τῶν δακτύλων μου τὸ ἄγριον ἄρωμα, ἤγγισα,

(1) Afanasief, V, 54.

(2) V^e conte de la Collection d'Erlenwein.

λέγω, ἵνα πεισθῶ ὅτι δὲν ὀνειρεύομαι, ἀληθεῖς γόητας, αἱ γοητεῖαι τῶν ὁποίων ὑπερβαίνουσιν ὅ,τι δύναται νὰ φαντασθῆ τις φρικωδέστερον καὶ καταπληκτικώτερον. Οἱ ἄνθρωποι, ἢ κάλλιον οἱ δαίμονες οὔτοι, καλοῦνται Ἀϊσσοῦαι, μὲ ὄνομα δηλονότι ἀνοκτὰ διαβολικόν· συνιπτῶσι δὲ πλάνητα θρησκευτικὴν αἵρεσιν, ἀνεῦ ὠρισμένης διαμονῆς, ἥτις διερχομένη περιοδικῶς τὸ Μαρρόκον, τὴν Τύνιδα, τὴν Ἀλγερίαν, τερματίζει πρὸ τοῦ ἐν Μέλκᾳ ἱεροῦ τοῦ προφήτου τῆς μακρᾶς ταύτας μεταναστεύσεως τῆς. Εἰς Τύνιδα ἔσχον τὴν καταπληκτικὴν τύχην νὰ παρευρεθῶ εἰς τὰς ἱεροπραξίας των, παρακαλῶ δὲ τοὺς ἀναγνώστῃς νὰ μὲ ἀκολουθήσωσιν εἰς τὸ τζαμίον τοῦ Ἀβού-βεβέκ, ὅπου πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν των οἱ Ἀϊσσοῦαι θὰ ἐκτελέσωσι φοβερὰ τερατουργήματα.

Ἦμην εἰς Τύνιδα πρὸ δύο ἡμερῶν μετὰ τοῦ κ. Cubissol προξένου τῆς Γαλλίας, ἐπισκεπτόμενος τὰ τζαμιά, τῆς ἀγορᾶς, καὶ τὰ λοιπὰ ἀξιοθέατα τῆς πόλεως ταύτης, ἥς ἢ Ἀνατολικὴ ὄψις ἀρχεται ἀποσβεσνυμένη πρὸ τοῦ πανταχοῦ καταβάλλοντος ταύτην Εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ· ὅτε ὁ ξεναγός μου μοι λέγει ἑξῆς.

— Γινώσκεις τοὺς Ἀϊσσοῦας;

Εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην ἠδυνάμην ν' ἀπαντήσω μιμούμενος τὸν Dumanet. «Ὀλίγον τι ἤκουσα κάποτε νὰ ὁμιλοῦσι περὶ ταξιδιωτοῦ τινός, ὅστις τοὺς εἶδεν.» Ἀλλὰ μετριοφρονέστερος ὢν, ἠρέκστην νὰ ὁμολογήσω ὅτι μόνον τὸ ὄνομα των ἤκουσά ποτε, ἐὰν δὲ ἐπρόκειτο νὰ τοὺς χαρακτηρίσω θὰ ἐκηρυσσόμεν βεβαίωτα ἀναμύδιος.

— Ἄλλος τις, ἐπανελάθειν ὁ ὑποχρεωτικὸς συμπατριώτης μου, θὰ σοὶ ἔκαμνε μάθημα ἐθνολογίας, θὰ σοὶ ἐξήγειε δι' ἀποδεικτικῶν λόγων τὸν λέγομενον Ἀϊσσοῦας, θὰ σοὶ περιέγραφε λεπτομερῶς τὰ κατορθώματά των, καὶ θὰ κατέληγε ὀδηγῶν σε εἰς τὸ τζαμίον τοῦ Ἀβού-βεβέκ. Ἐγὼ προτιμῶ ν' ἀρχίσω διὰ τούτου ἵνα μὴ σοὶ ἀφαιρέσω τὴν εὐχαρίστησιν τῆς ἐκπλήξεως. Ἄς διέλθωμεν τὴν πλατεῖαν τοῦ Bardo, ἃς λάβωμεν τὴν ὁδὸν ταύτην πρὸς τ' ἀριστερὰ, καὶ ἐντὸς 10 λεπτῶν θ' ἀφικνωθῶμεν.

Ἀκολουθῶν τὸ παράδειγμα τοῦ φίλου μου, καὶ μὴ θραδύνων καὶ ἐγὼ τὸν ἀναγνώστην διὰ περιγραφῶν τῆς χώρας, προτιμῶ νὰ εἰσέλθω εἰς τὸ κύριον ἀντικείμενόν μου, εἰσάγων αὐτὸν εἰς τὸ περίφημον τζαμίον, τοῦ ὁ-

ποίου αἱ θύραι ἀνοίγονται καθ' ὅλον τὸ πλάτος των πρὸ τοῦ προξένου τῆς Γαλλίας. Ἡ χηρὰ Σ ε λ ἄ μ Ἀ λ ἔ κ, μᾶς ὑπεδέχθησαν εἰς χαιρετισμόν, ὁ ἱερεὺς μᾶς προσέφερε τὰς ὑπηρεσίας του, καὶ ἰδοὺ ἡμεῖς ἀνεῦ ὑποδημάτων, διότι πᾶς πιστὸς τῆ μὴ ὀφείλει ν' ἀφήτῃ τὰ ὑποδήματά του πρὸ τοῦ οὐδοῦ τοῦ τζαμίου, ἐνώπιον τῶν Ἀϊσσοῦαι.

Ἰσως δὲν εἶπον ἐτι, ἀλλὰ βεβαίως γνωρίζετε, ὅτι οἱ Ἀϊσσοῦαι εἶνε ἀπλούστατοι ἄνθρωποι, ἱσχνιοὶ, μελαγχροεῖς, τὴν κεφαλὴν πᾶσαν ἐξυρισμένοι πλῆν θυσάνου τριχῶν κατὰ τὴν κορυφὴν τοῦ κρανίου, τὸ βλέμμα μελαγχολικόν καὶ γλυκὺ ἐνδεδυμένοι τόσῳ μόνον, ὥστε νὰ μὴ ἦνε γυμνοί, ἔχοντες τὸ σῶμα πλήρως οὐλῶν συντόμως εἰπεῖν ἀρκετὰ ἄσχημοι μελαγχροῖναι.

Ἐλκυσθέντες ὑπὸ τῆς παρουσίας μας ἀρκετοῦ σοβαροῦ ἐξωτερικοῦ ἐγχώρισι, εἰσῆλθον ἐν τῷ τζαμίῳ εἰς δ' Ἀγγλος μετὰ τῆς ἀχωρίστου Ἀγγλίδος του εἰσελθόντες ἀπετέλεσαν μεθ' ἡμῶν καὶ τῶν ἐγχωρίων πλήρη δωδεκάα θεατῶν τῶν Ἀϊσσοῦαι κατὰ τὴν ἐπιτέλεσιν τῶν μυστηρίων, ἥτις ὑπέσχετο εἰς τοὺς εἰσθεῖσι ἐκτελεστέας ἀρκετὴν συγκομιδὴν κερματίων.

Ἐξέτεινον ἐπὶ τοῦ πλακοστρώτου τοῦ ναοῦ τὸν τῆς προσευχῆς μέγαν τάπητα· ὁ ἱερεὺς καὶ οἱ ὑποτακτικοὶ του ἐκάθησαν πέριξ σταυροποδητεῖ, ἐξ δὲ Ἀϊσσοῦαι κατέλαβον τὸ κέντρον, ὅμοιοι πρὸς στίχας δαιμόνων ὠρουμένων μέχρις ἐκκωφάνσεως «Λ ἄ ἰ λ λ ἄ χ ἰ λ ἄ λ λ ἄ χ,» τούτέστι δόξα τῷ θεῷ τῷ αἰωνίῳ θεῷ.

Ὅτε εἶχον ἀκούωντας θερμανθῆ ὑπὸ ταύτης τῆς ἐπικλήσεως, ἥς ὁ ἱερεὺς ἐπανελάμβανεν ἐκάστοτε τὴν ἐπωδὴν, διὰ βαρυτάτης βαθυφώνου φωνῆς, οἱ Ἀϊσσοῦαι κατέπεσον διὰ μιᾶς πρηνηδὸν καὶ διεμεινον οὕτως μέχρις οὗ διὰ Αἰθιοπίας ἔφερον τὰ ἐξῆς ἀντικείμενα: καλὸν πύρανον, γιγαταγάνιον, φύλλα φραγκοσυκιάς, τεμάχια ὕελου, σιδηροῦν πτυον, φιάλην πλήρη καρφίδων, καὶ τέλος φιάλην, εἰς τὴν ἴσαν τῆς ὁποίας ἐκπληκτικῶς ἐπεφώνησεν ἡ Ἀγγλῆς, πλήρη κινουμένων σχορπίων, ἴσαν κατὰ τὸ μέγεθος, ἀνεῦ ὑπερβολῆς, πρὸς καρχίνους.

Προσκαλέσαντος τοῦ ἱερέως εἰς τῶν Ἀϊσσοῦαι ἐγείρεται ὠρούμενος, καὶ ἐξακολουθῶν τὴν ἐπικλήσιν γονυπετεῖ πρὸ τοῦ γέροντος, ὅστις λαμβάνει τὸν κλάδον τῆς κάκτου, ἀποσπᾷ ἐν φυλλῶν καὶ τὸ προσφέρει εἰς

τὸν φίλον μας ὅστις καταβροχθίζει ἀκάνθας καὶ σάρκας μὲ τὴν ἀπληστίαν παιδίου τρώγοντος μερίδα σακχαρωτῶν.

Ἡ φραγκοσυκίη φέρει, ὡς γνωστὸν, καρπὸν σαρκώδη αἰματογρόου, ἀρκοῦτως ἄχουμος, ὅστις διαλύεται ἐν τῷ στόματι, ὡς μάλα ἐλαφρῶς σακχαρώδης, ἀλλὰ περικαλυπτόμενον ὑπὸ μικρῶν δεσμίδων θραχικῶν ἀκανθῶν, ὀξείων, βαθέως εἰσχωρουσῶν ἐπὶ τῶν σαρκωδῶν φύλλων τῆς. Ἐἰ λοιπὸν θὰ τὸν ἐβλέπετε δάκνοντα ἀχόρταγα τὰς δεσμίδας τῶν βελονῶν, μασσῶντα, καταπίνοντα τέλος ταύτας λαμάργους καὶ ζητοῦντα ἀκόρη καὶ ἄλλας, εὐφραίνόμενον δὲ ἐκτάκτως ἐκ τῆς καυστικῆς ταύτης πηττας. Ὅλος ὁ κλάδος κατεβιάσθη ἐκεῖ, ἥτις περὶ τὰς δύο λίτρας πρασίνου πολτεῦ, καὶ 100,000 ἴσως δηλητηριῶ εἰς ἔκανθαι!

Τούτο ὅμως ἦτο μόνον προοίμιον. Δεύτερον ἢ ἡ ἱερεὺς ἐκστομίζει ἱσχυρὰν πρόσκλησιν, καὶ δεύτερος τῶν Ἀϊσσοῦαι προχωρεῖ, λαμβάνει ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ ἀρχηγῶ μὲγα τεμάχιον ὕελου, καὶ τὸ τρώγει μετὰ μεγάλης εὐχαριστίας. Ἀκούονται οἱ τριγμοὶ τῶν ὑπὸ τῶν ὀδόντων τοῦ μάρτυρος θραυομένων τεμαχίων, τὸ αἷμα τρέχει ἐκ τῶν χειλῶν του, εἰδεχθεῖς νευρικαὶ συστολαὶ ἐπιφέρουσι μορφαμοῦς, ἐπὶ τοῦ προσώπου τοῦ ἀκητοῦ, ἀλλ' ὁ φανατισμὸς τὸν καθιστᾷ ἀνίσθητον πρὸς τὰς στρεβλώσεις τῆς σαρκός, καὶ τρώγει, τρώγει ἀκόρη, μέχρι τοῦ τελευταίου θρίμματός τῆς ὕελου, ἀκολουθῶν θ' ἀναλάβῃ τὴν ἐπὶ τοῦ τάπητος θέσιν του.

Βλέπω τὸν κ. Cubissol· εἶνε ὠγρὸς, ἐγὼ δὲ βεβαίωτα πρέπει νὰ εἶμαι πράσινος. Ἡ Ἀγγλῆς ἱσχυροτέρα οὐδὲ κλονίζεται· ὅλαι αὐταὶ αἱ γυναῖκες ἔχουσιν τὸ προσὸν τοῦτο.

Τρίτος τῶν Ἀϊσσοῦαι εἰσέρχεται εἰς τὴν σκηνὴν· εὗτος εἶνε ἐραστής τῶν βελονῶν. Καταναλίσκει μίαν ἢ δύο ἀγρόσσας μετὰ τῆς αὐτῆς εὐκολίας, τῆς αὐτῆς ὀρέξεως, μεθ' ἧς δὲ ἠδυνάσθη νὰ βροφήτῃτε εὐάριστόν τι ποτόν. Εἶνε τοῦτο παραλλαγή τῆς εὐωρίας τῶν κάκτων, ὥστε ἃς τ' ἀφήτωμεν.

Κατὰ τὰς ἀσκήσεις ταύτας, τὰς ὁποίας διαρκῶς συνώδευε τὸ ἄλλ ἄχ ἰ λ ἄ λ λ ἄ χ, εἰς τῶν αἰθιῶπων ἐθήριαν τὸ πτύον μέχρις ἐρυθροπυρώσεως· τὸ ἐτοποθέτησεν ἐπὶ τοῦ πλακοστρώτου τοῦ τεμένου, νέος δὲ ὑποκριτῆς τῆς σκληρᾶς τελειῆς θέτει τοὺς δύο πόδας ἐπὶ τοῦ διαπύρου σιδήρου, καὶ ἰδοὺ

αὐτὸς χορεύων, πηδῶν, ἐν μέσῳ τοῦ νέφους τοῦ καπνοῦ, ὃν τὸ δέρμα του διαχέει περίεξ αὐτοῦ, μετ' ἀνυποφόρου ὀσμῆς ψητοῦ... Πέντε λεπτὰ παρήλθον, τὸ ἔλασμα δὲν εἶναι πλέον ἐρυθρόν· τότε ὁ Ἀϊσσοῦας μᾶς τὸ ἐγκαταλείπει καὶ ἀναλαμβάνει τὸν τάπητά του.

Κατέβαλον βεβιασμένως προσπάθειας ἵνα ἀτενίσω τὸ φοβερὸν τοῦτο ἔλασμα· ἀλλ' ἐπὶ τῇ θεᾷ τῶν αἰμοσταγῶν ποδῶν του, ἡ σὰρξ τῶν ὁποίων κατέπιπτεν σπαρασσομένη, δὲν ἠδυνήθη πλεόν νὰ κρατηθῶ, ἠσθάνθη ὅτι ἐλειποθύμου. Ἄς ἀναχωρήσωμεν, λέγω εἰς τὸν φίλον μου, εἶδον ἀκούωντας.

— Τὰ ἀκόλουθα θὰ σὲ τέρψωσι, περιμένε τὸ τέλος!

Ἡθέλησα νὰ φανῶ γενναῖος μέχρι τέλους· ὑπήκουσα.

Καὶ ἵνα δώσω εἰς τὰς καταπεπονημένας αἰσθήσεις μου ἀνάπαυσιν τινα, προσεπάθησα νὰ λητμονήσω τὰς φοβερὰς τοῦ φανατισμοῦ σκηνάς, τῶν ὁποίων ἡ θεὰ διεγείρει εἰς τὸν στόμαχόν μου δδελυγμίαν... Μάταιαι προσπάθειαι! Αἱ φανταστικαὶ σκιαὶ τῶν ἀγρίων Ἀϊσσοῦαι, ἐπαυξάνομεναι ὑπὸ τοῦ ὑποξάνθου τῶν λυχνιῶν φωτός, χορεύουσιν ἐπὶ τῶν τόχων καταχθόνιον χορόν· ἀικραυγαὶ ἐπαναλαμβάνονται, θερμὰς λοιμώδεις καπνὸς ἀνέρχεται πρὸς τὸν θόλον· καίτοι θέλω νὰ διασκεδάσω τὸ πρὸ τῶν ποδῶν μου παριστανόμενον δράμα, πάντοτε ἡ πραγματικότης μὲ ἐπαναφέρει ἐκεῖ, σκληρὰ ἐπιθυμία νὰ θεωρήτω τὰ φρικώδη ταῦτα θεάματα ἔλκει τοὺς ὀφθαλμούς μου πρὸς τὸν δαιμονιώντα ὄμιλον...

Ἡ Ἀγγλῆς ἐγένετο ἐκστατικὴ ἐκ τῆς εὐχαριστήσεώς τῆς.

Ἐν μέσῳ τῆς ἐκκωφανούσης συναυλίας τῶν δεήσεων, αἰτινες τώρα ἐφικνύονται εἰς ὀξείαν διαπασῶν ὁ ἱερεὺς ἐξάγει ἐκ τῆς θήκης τὸ γιγαταγάνιον καὶ τὸ φέρει ἐπὶ τῆς λαοῦ χιρῶς του, αἱ τρίχες πίπτουσιν ὡς ἀν τὸ γιγαταγάνιον ἦτο ξυράφιον· καὶ τείνει τὸ ὄπλον εἰς δύο θεήτους του. Οὗτοι τὸ περιβάλλουσι συνεπῶς διὰ ταινιῶν δερμάτος χειροκτινῶ, εἰς τῶν Ἀϊσσοῦαι ἀνέρχεται ἐπὶ τῆς κόψεως, οὕτω δὲ περιέρχεται ὅλον τὸ τζαμίον. Τὸν ἐνόμιζον σχισθέντα μέχρι τῶν ὠτων. Ποσῶς κατῆλθεν ἀκέραιος ἐκ ταύτης τῆς ἐκ ξίφους γεφύρας καὶ ἐπὶ τῆς ἀπληστίας. Τέλος ἡ ἐσχάτη δοκιμασία, ἡ ἀπιδεστέρα πᾶσῶν· ὁ ἱερεὺς βίπτει ἐντὸς πινακίου τοὺς σχορπίους· εἰς τῶν Ἀϊσσοῦαι,

γονυπετεί πρό των φοβερῶν ἐντόμων μέ-
τὸ θανατηφόρον κέντρον, ἀρπάζει ἕνα τού-
των διὰ τῶν ὀνύγων καὶ ἀνοίγει τὸ στόμα...

Ἄρκετ'. Δὲν ἐπιθυμῶ νὰ ἴδω ἄλλα. Σύρω ἐ-
κόντα ἄκοντα τὸν κ. Cubissol ἐκτὸς τῆς κο-
λάσεως ταύτης, καὶ εὐχαρίστως ἐλαφρυνόμε-
νος, ἐπαναβλέπω τὸν κυανὸν οὐρανόν, τὰς
καταφύτους προόψεις τῶν οἰκοδομῶν, τοὺς
χάριν ὑποθέσεως των περιπατοῦντας, τοὺς
πρασίνους φοίνικας, καὶ ὅλην τὴν λαμπρὰν
φύσιν τοῦ ἀγαθοῦ Θεοῦ, ὅστις δὲν ἐδήμι-

οὔργησε, κατ' ἐμὲ τοῦλάχιστον, τοὺς σκορ-
πίους διὰ τὸν στόμαχόν μας, οὔτε τὰ ἐρυθρό-
πυρα σιδηρὰ πτώα διὰ τὸ εὐαίσθητον πέλαμα
τῶν ποδῶν μας.

Τώρα δὲ ἀν ἐρωτηθῆτε ἐπιβούλως. Γνω-
ρίζετε τοὺς Ἀϊσσαούς; Γνωρίζετε τί νὰ
εἴπητε. Τὸ τζαμίον τοῦ Ἀβού-Βεβὲκ δὲν
εἶναι ἴσως μακρὰν.

(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ)

ΣΩΤΗΓΟΣ.

Ο ΠΡΩΤΟΣ ΕΡΩΣ ΤΟΥ ΑΙΝΕ.

(Ἐκ τῶν Ἀπομνημονευμάτων αὐτοῦ)

ΑΠΟ τριῶν καὶ πλέ-
ον ἐτῶν πολλὴ ἐγένετο
θόρυβος ἐν Γερμανίᾳ
καὶ Γαλλίᾳ περὶ τοῦ
ζητήματος, ἀν ὁ Ἐβ-
ρίκος Ἄϊνε ἀφῆκεν ἀνέκ-
δοτα ἀπομνημονεύμα-
τά του. Οἱ τε φίλοι
καὶ οἱ βιογράφοι τοῦ
ποιητοῦ ἐξέφερον περὶ
τούτου γνώμας ἀντι-
θέτους, κατέληξαν ὁ-
μως εἰς τὸ νὰ συμφω-
νήσωσι περὶ τῆς κα-
ταρακτικῆς τοῦ ζητή-
ματος φύσεως, ἀποῦ
ἄλλως τε προσεμαρτύ-
ρει τούτοις αὐτοῦ τοῦ
Ἄϊνε ἢ τρίτομος δη-
μοσιευθεῖσα ἀλληλογρα-
φία.

Τὰ Ἀπομνημο-
νεύματα ταῦτα ἐδη-
μοσιεύθησαν πρό τινων
μηνῶν ἐν Γερμανίᾳ,
συγχρόνως δὲ σχεδὸν
ἐξεδόθη Γαλλικῇ αὐτῶν μετέφρασις ἐν Παρισίους πα-
ρὰ τοῦ κ. J. Boitard, ἣν ἔχομεν ὑπ' ὄψει. Τὰ
Ἀπομνημονεύματα ταῦτα ὀλίγα ἀληθῶς προσ-
θέτουσιν εἰς ὅσα περὶ τῆς νεότητος τοῦ ποιητοῦ
γνωρίζομεν· ἄλλως τε ὁ ποιητὴς γράφων αὐτὰ μα-
κρύνεται εὐχαρίστως τοῦ κυρίου ἔμματος διαγράφων
κυρίως παιδικὰς σκηνὰς ἢ εἰκόνας, οἷος ὀλλανδὸς
καλλιτέχνης, πλανώμενος παντοῦ ὄπου ἢ ἀγαλί-



Henri Heine.

νωτος φαντασία του
τὸν σύρει, ὡσεὶ ἀπό-
φασιν εἶχε ν' ἀπατή-
σῃ δι' αὐτῶν τὸν ἀ-
ναγνώστην. Ἐκ τῶν ἀ-
ναμνήσεων ὅμως τῆς
νεότητος τοῦ ποιητοῦ
ἰδιαιτέρον κινεῖ τὸ δια-
φέρον ἢ διήγησις τοῦ
πρώτου του ἔρωτος, τοῦ
μόνου ὃν ἀναφέρει, πρὸς
τὴν Ζοσέφραν, τὴν ἄ-
νεψιὰν τῆς μαγίσσης
καὶ ἐγγονὴν τοῦ δη-
μίου, μούσαν ῥομαντι-
κὴν, ἣτις πρώτη τὸ
ποιητικόν του ἀνεπτέ-
ρωσε τάλαντον. Ὁ ἔ-
ρως αὐτός, τὸ τρυφε-
ρὸν αὐτὸ εἰδύλιον ἦτο
ὁ πρόλογος τραγωδίας,
ἣν ὁ Ἄϊνε δὲν ἠθέλη-
σεν ὀλιχλήρως νὰ ἐκ-
τυλίξῃ πρό ἡμῶν, κα-
ταλείπων ἡμᾶς εἰς αὐ-
τὸ τὸ σημεῖον, ἀρ' οὐ

τὸ δραματικὸν ἐνδιαφέρον ἀρχεταί. Ὅπως δὴποτε ἡ
χάρις μεθ' ἧς ἡ διήγησις αὕτη εἶναι γεγραμμένη
γοητεύει τὸν ἀναγνώστην, ὅστις δὲν εἰς δυσχερῆσθη
βέβαια ἀν ἐκ τοῦ μέρους αὐτοῦ ζητήσωμεν νὰ ἐ-
πιδειξώμεν αὐτῷ τὰ Ἀπομνημονεύματα τοῦ Ἄϊνε,
ἅτινα μετὰ σοφῆς ἐδέχθη καὶ μετὰ λαυμαργίας
ἀνέγνωσε ὁ φιλογολικός κόσμος σύμπας.

I

... Ἐ' ἐγὼ ἐπίσης ἐκαλλιέργουν τὴν γνωριμίαν
τῆς μαγίσσης, θὰ ἤμουν δὲ δεκαεξαέτης ὅταν ἐσύ-
χναζα ἑταίρικῶς ἐν τῇ οἰκίᾳ τῆς, ἐλευθέρως ἐκ μα-
γείας ἰσχυροτέρας παρ' ὅλα τῆς τὰ philtraria καὶ
τὰ latiniica. Διότι εἶχεν αὕτη ἀνεψιὰν, ἐπίσης δεκαε-
ξαετίδα· ἀλλ' ἡ αἰφνίδιος ταχύτης μεθ' ἧς ἐμεγα-
λωσε ἀνέπτυξε τὸσο τὸ ἀνάστημά της ὥστε ἐφαίνε-
το πολὺ μεγαλειότερα. Ἡ αἰφνίδιος δὲ αὕτη ἀνάπτυ-
ξις ἦτο συγχρόνως τὸ αἴτιον τῆς μεγάλης ἰσχυρότητος
τῆς. Εἶχεν ἀνάστημα λεπτόν ὡς τὸ παρὰ τοῖς μι-
γρῶσι τῶν Δυτικῶν Ἰνδιῶν ἀπαντώμενον, ἐπειδὴ
δὲ οὔτε στηθόδεσμον ἔφερεν οὔτε μεσοφρουστάνων
δωδεκάδα, τὸ ἐνδομά της στενὰς ἐπὶ τοῦ σώματος
ἀμφοζόμενον ὁμοιάζε πρὸς χυτὴν ἀγάλματος χλαμύ-
δα. Οὐδὲν μαρμάρειον ἀγάλμα ἠδύνατο νὰ διαγωνι-
σθῇ πρὸς αὐτὴν ἐπὶ ὠραιότητι, διότι αὕτη ἦτο αὐ-
τὴ ἡ ζωὴ, ἐκάστη δὲ κινήσις της ἀπεκάλυπτε τὸν
ρυθμὸν τοῦ σώματός της, θὰ ἠδύναμαι νὰ εἶπω αὐ-
τὴν τὴν μουσικὴν τῆς ψυχῆς της. Οὐδεμία κόρη τῆς
Νιόβης εἶχε κατατομὴν εὐγενεστέραν· τὸ χροῖμα τοῦ
προσώπου της καὶ τοῦ δερμάτους της εἶχε λευκότητα
ἀπαράμιλλον. Οἱ μεγάλοι της κατάμαυροι ὀφθαλμοὶ
ἐφαίνοντο προτεινόντες ἀνιγμᾶ, οὐτινος ἡρέμα ἀνέ-
μενον τὴν λύσιν, ἐνῶ τὸ στόμα της μετὰ λεπτὰ
μὲ γωνίας σιμάς χεῖλη καὶ τοὺς ὀδόντας μακροὺς
καὶ λευκοὺς ὡς κίμωλία ἐφαίνετο λέγον σοι: «Εἶ-
σαι ζῶον καὶ τοῦ κακοῦ ζητῆς.»

Ἡ κόμη της ἦτο καθαυτὸ ἐρυθρὰ, ἐρυθρὰ ὡς αἷμα
καὶ ἐπιπτε μετὰ τῶν ὤμων κάτω διὰ μακρῶν
πλοκάμων· ὁσάκις δὲ ἔφερε τὴν ὠραιάν αὐτὴν κό-
μην ὑπὸ τὴν σιαγῶνά της ἐλάμβανεν ὄψιν ἀποκεφα-
λισμένης, ἣς τὸ αἷμα ποταμῶν ἐχύνετο.

Ἡ φωνὴ τῆς Ζοσέφρας, Sefchen τῆς Κόκκινης, ἐ-
τέρου ὀνόματος διδομένου τῇ ἀνεψιᾷ τῆς μαγίσσης,
δὲν ἦχε εὐφώνως, ἐνίοτε μάλιστα ἦτο σκοτεινὴ, ὡ-
σεὶ ἐσθεσμένη, ἀλλ' αἰφνης ὑπὸ τοῦ πάθους ἀντήχει
καθαρὰ καὶ μεταλλικῇ, τότε δὲ πολὺ ἐξεπλησσομένη,
ἐπειδὴ ἡ φωνὴ αὕτη πολὺ ὁμοιάζε πρὸς τὴν ἰδι-
κὴν μου.

Ὅταν ὀμιλεῖ, ἐπρόμαζα ἐνίοτε νομίζων ὅτι ἦκουα
ἐμαυτὸν ὀμιλοῦντα· τὸ ἔσμα τῆς μοὶ ἀνεμνήσκον ἐ-
πίσης ὄνειρα, ἐν οἷς ἦκουον ἐμαυτὸν ψάλλοντα ὁ-
μοιοτρόπως καὶ ὁμοιορhythμῶς.

Ἐγνώριζε πολλὰ παλαιὰ δημοτικὰ ἔσματα καὶ
ἴσως αὕτη ἐγέννησεν ἐν τῷ πνεύματί μου τὴν ἐν-
νοίαν τοῦ γένους αὐτοῦ τῆς ποιήσεως. Ἄνευ οὐδεμιᾶς
ἀμφιβολίας, αὕτη ἦσκησε τὴν μεγίστην ἐπιρροὴν ἐ-
πι τοῦ ἐν ἐμοὶ γεννημένου ποιητοῦ. Αἱ πρώται μου
ποιήσεις, «τὰ νυχτιάτικα», ἀς ὀλίγον χρόνον ὕστερον

ἔγραψα ἔχουσι πένθιμον καὶ σκληρὰν χροίαν, οἷος ὁ
δεσμός ἐπί τῆς ῥίψας ποτὲ τὴν αἱματώδη του
σκιάν ἐπὶ τῆς νεαρᾶς μου ζωῆς καὶ τῆς νεαρᾶς
μου σκέψεως.

Μεταξὺ τῶν ἁσμάτων της ἡ Ζοσέφρα ἔβαλλεν ἄ-
σμα δημοτικόν, διδαχθὲν αὕτη παρὰ τῆς ὑπερι-
τρίας μας Γσίπελ, ἣτις πολλὰκις μοὶ τὸ ἔβαλλε κα-
τὰ τὴν νεότητά μου. Δύο στροφὰς αὐτοῦ δικταρι-
θείσας ἐν τῇ μνήμῃ μου, θέλω νὰ μεταφέρω ἐν-
ταῦθα, ἐπειδὴ δὲν εὐρίσκονται ἐν οὐδεμιᾷ τοιαύτῃ
συλλογῇ. Ἴδου αὐταί, ἐν αἷς κατὰ πρώτον ἐρωτᾷ
ὁ κακὸς Τραγῆγξ:

«Ἄγάπη μου Ὀττιλὴ, ἀγάπη μου Ὀττιλὴ —
δὲν θὰ εἶσαι βέβαια ἡ τελευταία.—Εἰπέ, θέλεις
νὰ σὲ κρεμάσουν ἀπὸ τοῦ μεγάλου δένδρου — Ἡ
θέλεις νὰ κολυμβήσῃς ἐν τῇ κυανῇ λίμνῃ; — Ἡ θέ-
λεις νὰ φιλήσῃς τὴν λαμπρὰν μάχαιραν—τοῦ κα-
λοῦ θεοῦ τὸ δῶρον;»

Εἰς ταῦτα ἡ Ὀττιλὴ ἀπαντᾷ:
«ὐδὲν θέλω νὰ μὲ κρεμάσουν ἀπὸ τοῦ μεγάλου
δένδρου,—δὲν θέλω νὰ κολυμβήσω ἐν τῇ κυανῇ λί-
μνῃ—θέλω νὰ φιλήσω τὴν λαμπρὰν μάχαιραν—
τοῦ καλοῦ θεοῦ τὸ δῶρον.»

Ἡμέραν τινὰ, καθ' ἣν Sefchen ἡ Κόκκινη ἔβαλ-
λε τὴν τελευταίαν ταύτην στροφήν, ἐντύπωσιν μοὶ
ἔκαμιν ἡ ἀγωνία της, τοιαύτη δὲ ταραχὴ κι' ἐμὲ
κατέλαβεν, ὥστε αἰφνης ἐλύθην εἰς δάκρυα ἐπέσαμεν
εἰς τὰς ἀγκάλας ἀλλήλων, κι' ἐμείναμεν οὕτω ἐπὶ
ᾠραν χωρὶς λέξιν νὰ εἴπωμεν· τὰ δάκρυα ἔφερον
ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν μας καὶ παρετρουόμεθα ὡς διὰ
μέσου ὑγροῦ πέπλου.

Παρεκάλεσα τὴν Sefchen νὰ μοὶ γράψῃ τὰς
στροφὰς ταύτας καὶ μοὶ τὰς ἔγραψε οὐχὶ μὲ με-
λάνην, ἀλλὰ μὲ αἷμά της· ἔχασα κατόπιν τὸ ἐρυθρὸν
αὐτόγραφον, ἀλλ' οἱ στίχοι αὐτοὶ εἶσι χαραγμένοι
δι' ἀνεξαιρέτητων χαρακτῆρων ἐν τῇ μνήμῃ μου.

II

Ὁ σύζυγος τῆς μαγίσσης τοῦ Γκόχ ἦτο ἀδελφός
τοῦ πατρὸς τῆς Sefchen, ἀσκούτος καὶ αὐτοῦ τὸ
ἐπάγγελμα τοῦ δημίου, ἐνωρὶς δὲ λίαν ἀποθανόντος.
Τότε ἡ μάγισσα τοῦ Γκόχ ἔλαβε μεθ' ἑαυτῆς τὸ
παιδίον, ἀλλὰ μόλις καὶ αὐτῆς ὁ σύζυγος ἀπέ-
θανε, ἐγκατεστάθη αὕτη εἰς Δύσσελδορφ, ἀφήσασα
τὸ παιδίον παρὰ τῷ πάππῳ του, ὅστις ἐν Βεστφαλίᾳ
κατοικῶν ἦτο ἐπίσης δήμιος.

Ἐκεῖ ἐν τῇ «ἐλευθερᾷ οἰκίᾳ», ὡς καλοῦσι τὸ οἰκί-
μου τοῦ δημίου, ἡ Sefchen διέμενε μετὰ τοῦ
δεκάτου τετάρτου τῆς ἡλικίας της ἔτους· μετὰ δὲ
τὸν θάνατον τοῦ πάππου της, ἡ μάγισσα τοῦ Γκόχ
ἔλαβε μεθ' ἑαυτῆς τὴν ὀρφανὴν μὴ ἔχουσαν ἑλ-
λους συγγενεῖς.

ΑΜΕΑ. Σοφία, πρώτη φοράν σέ βλέπω νά προχωρήσ τώσον και σέ βεβαιώ ότι εκπλήξην συνάμα και όργην, αλλά πολλήν όργην, μοι προσενείς.

ΣΟΦ. Συγχωρήσόν με, 'Αμεδαίε, άλλ' όφείλεις νά όμολογήσης ότι ή μήτηρ σου δέν είναι πάντοτε δικαία.

ΑΜΕΑ. Όυδείς δύναται νά λάβη τό δικαίωμα τού νά κρίνη την μητέρα μου... ούδείς. 'Εάν έχη ελαττώματα, πρέπει νά τή τά συγχωρώσι και οι άλλοι ως τά συγχωρώ έγώ.

ΣΟΦ. 'Αλλ' ένίοτε ή ύπομονή μ'εξ εγκαταλείπει, και τοϋτο καλώς πρέπει νά γνωρίζης σύ, όστι είσαι όρηπτικού χαρακτήρος...

ΑΜΕΑ. Τότε λοιπόν άς λάβωμεν μίαν άπόφαση, λάβε μαζί σου την 'Αμαλίαν και τον 'Ερρίκον και πήγαινε νά κατοικήσης άλλου έγώ δέν δύναμαι νά χωρισθώ από την μητέρα μου.

ΣΟΦ. Νά σέ εγκαταλείψω... (μετά μεγάλην συγκίνησιν) νά εγκαταλείψω τον Βαλεντίνον!... αλλά δέν σ'ας αγαπώ και τούς δύο περισσότερο τής ζωής μου!... λέγεις ότι προτιμώ την 'Αμαλίαν και τον 'Ερρίκον;... όχι, πλην και αυτοί είναι αίμά μου... ό αυτός κόλπος τούς έθρεψε, και ό πατήρ των με βλέπει έκείθεν επάνω! Και όμως, πολύ συχνά με έβλυσσα νά ταραξώ την ειρήνην σου και φοβουμένη μη άπολέσω την αγάπην σου, ήτις είναι ή ζωή μου, ύπηρεζα άδικως προς αυτούς, [εξακολουθεί χαμηλή τή φωνή και μετά βθέος άλγους] δέν έφύλαξα πάντοτε ζηλοτύπως την περυσίαν των, ... και μέγαν διά τοϋτο αισθάνομαι έλεγχον!

ΑΜΕΑ. *Αν μοι έδοικας χρήματα ληρθέντα εκ τής επικαρπίας, και των όποιων είσαι κυρία, πάντοτε ένόησα ότι συνήφα ιερών όρειλην την όποιαν ε'α πληρώσω άλλως τε ή φιλοτιμία μου μοι τό επιβάλλει. Μήπως δέν σοι επαφίκα άπόδειξιν καθ' όλους τούς τύπους; [μετά βραχείαν σιωπήν και μετά πολλής στοργής] Μάλιστα, άς λησμονήσωμεν την πρό μικρού λαβούσαν χώραν δυσχερέσκουν, και άκουσών με, καλή μου και αγαπητή Σοφία. Σήμερον έχω ανάγκην χιλίων λιρών... λήγει μία συναλλαγματική μου και...

ΣΟΦ. Θεέ μου!

ΑΜΕΑ. Ο' έπετεινόμεν προς τον 'Ιγνάτιον... άλλ' ήξείρας καλώς ότι μοι έδάνεισε σπουδαίον ποσόν, διά τού όποιου ήδυνήθην νά λάθω μετοχάς επί τής νέας έμπορικής εταιρίας τής ιδρυθείσης εν Μασσαλίε, και είναι επιχείρησις άσφαλής... και έπειτα διά ποσόν τόσω μικρόν...

ΣΟΦ. 'Ω, 'Αμεδαίε! άν είχον προίκα, ούδέ προς στιγμήν ε'α έδίσαζον, άλλ' ό,τι κατέχω είναι

κτῆμα των τέκνων μου.

ΑΜΕΑ. Τό κεφάλαιον, ναι, άλλ' οι τόκοι μέχρι τούδε είναι ιδικοί σου, και έννοώ νά άποδώσω όσον τάχον... ε'α, προσθέσωμεν εις την άπόδειξιν και τάς χιλιάς ταύτας λίρας. 'Ελα λοιπόν, αγαπητή μου, άς αγαπήσωμεν παρ'... νά, έγώ δέν είμαι θυμωμένος. [ένταλαλιζόμενος αυτήν]

ΣΟΦ. 'Ω 'Αμεδαίε [έν διαχυσει], πόσον σέ αγαπώ!

ΑΜΕΑ. Και μήπως έγώ δέν σέ λατρεύω;... ώ! την πτωχή μου τη Σοφίτα! ύποφέρεις, τό καταλαμβάνω... πλην τί νά γείνη; έχς ύπομονήν!

ΣΟΦ. 'Εχω, και πολλήν!...

ΣΚΗΝΗ Θ'.

ΒΑΡΒΑΡΑ και οι άνω.

ΒΑΡΒ. [έρχόμενη δεξιθεν και ιδούσα αυτούς ένταλαλιζόμενος] Ειρήνην έχουν ούτοι, πόλεμο τά παιδιά! Κύριε, σ'ας περιμένει εις τό γραφείον σας ό κύριος Γωβιάς.

ΑΜΕΑ. [σιγά προς την Σοφίαν] Είναι έκείνος με την συναλλαγματικήν; Είλεις νά χάσω την υπόληψίν μου δι' ελάχιον ποσόν;... [θωπεύον αυτήν]

ΣΟΦ. [στενάζουσα] Πηγαίνωμεν!... [εισερχεται δεξιζ]

ΒΑΡΒ. Στεναγμοί από τώνα μέρος, τρυφερότητες και νάζικα από τ' άλλο, ένας άγριομούτσουνος τοκογύφος εις τό γραφείο... 'Αοι, άοι! ε'α έσοχημάτιζα ότι...

ΣΚΗΝΗ Ι'.

ΡΑΦΑΗΛ και ή άνω.

ΡΑΦ. (εκ τού μέσου μετά προσηλάξεως) Βαρβαρούλα!...

ΒΑΡΒ. (έκπληκτος) Σεις έδώ, κύριε Ραφαήλ! α! αυτή δέν είναι ώρα καλή.

ΡΑΦ. Με συγχωρείς, Βαρβαρούλα μου, δέν ήδυνήθην νά κρατήσω περισσότερο την επιθυμίαν τού νά ιδώ την 'Αμαλίαν μου.

ΒΑΡΒ. Όσοφ διά σήμερον σ'ας βεβαιώνω ότι δέν θα την ιδήτε είναι όλοι 'ς τό σπιτι 'μπορεί νά μ'ας γεννηθή καμμιά συμφορά—κοπήστε 'ς τό καλό και πέτε πάς τήν είδατε.

ΡΑΦ. Μίαν λέξιν, μίαν μόνην λέξιν.

ΒΑΡΒ. Όχι, κύριε: άρεκετά έχικα δι' αγαπήν τής καλής μου αλλά δυστυχισμένης κυρατσούλας—τέλος πάντων κοπιάστε 'ς τό καλό, είδημη φεύγετε με τό στανερό.

ΣΚΗΝΗ ΙΑ'.

ΑΜΑΛΙΑ και οι άνω.

ΑΜ. (εκ τού δωματίου της) Ραφαήλ!

ΡΑΦ. 'Αμαλία!...

ΒΑΡΒ. 'Ω, συμφορά 'πού μ' επλάκωσε!...

ΑΜ. 'Ηκουσα την φωνήν σας και έτρεξα νά σ'ς είπω...

ΒΑΡΒ. (εύρίσκειται εν μέσω αυτών) 'Αλλά δέν μου λέτε μιá στιγμήν, τί μέρος μου 'δώσατε νά παιζώ τώρα;... 'γλίγωρα, σταθήτε μακριά! ώ, θεέ μου! κμή άν έλθη κανείς;... (παρρηρεί έδώ κ' εκεί).

ΑΜ. Ραφαήλ... άν άληθώς με αγαπάτε, παρρησιασθήτε λοιπόν προς την μητέρα μου.

ΒΑΡΒ. Ναι, θγάλετε κ' έμέ από την μπερλίνα.

ΑΜ. Δέν άντέχω πλέον, λυπούμαι νά την άπατώ περισσότερο.

ΡΑΦ. Μοι λείπει τό θάρρος: είμαι πτωχός όρφανός τον όποιον ε'ξ εύπλαγχνίας ελαθεν ό ζωγράφος Δανιήλ, σεις έχετε πλουσίαν προίκα: θα πιστεύωσαν ότι εκ συμφέροντος όρμώμενος θα ε'χίτου την χείρα σας.

ΑΜ. Και διατί;... ή εύφια σας λαμπρόν δύνανται νά σ'ς άνοίξη στάδιον.

ΡΑΦ. Τό όποιον θα ώρειλον προς τον Δανιήλ, και πριν ή όμίλίσω προς την μητέρα σας όρειλω νά εμπιστευθώ προς τον διδάσκαλον μου τοιούτος είναι ό σεβασμός τον όποιον μοι έμπνέει ό γέρων έκείνος, άγγελος τον νοϋν και την καρδίαν, τωσαύτη είναι ή στοργή, ή εύγνωμοσύνη την όποιαν προς αυτόν τρέφω, ώστε ούτε θίμα άνευ τής συμβουλής του δύναμαι νά προχωρήσω.

ΒΑΡΒ. Λοιπόν συμβουλευθήτε τον.

ΑΜ. Διατί δέν τό πράττετε;... Αί!... τό ήξείρω! ό Δανιήλ έχει ώραίαν θυγατέρα μετά τής όποιαν συνανειρέθητε, την ζωγράφου Μαρίαν... και 'ς σας ελπίζετε, ίσως την αγαπάτε...

ΡΑΦ. Τί λέγετε;

ΒΑΡΒ. Έτσι δά! και 'λίγη ζήλεια τώρα!

ΡΑΦ. 'Αλλά πιστεύετε ότι θα ετόλμων νά ύψώσω τά βλεμματά μου μέχρι τής θυγατρής του εύεργέτου μου;... μη με πιστεύετε ποτέ τόσον άγνώμονα προς αυτόν, ούτε τόσω φεύσιν προς ύμάς.

ΒΑΡΒ. Τότε λοιπόν νά τελειώνωμε μιá φορά... ώ! ώ! κάποιος έρχεται, άκούω κτύπους, 'γλίγωρα, φύγετε!...

ΡΑΦ. Χαίρετε, 'Αμαλία όσον τό γρηγορότερον... (θέλων νά λάβη αυτήν εκ τής χειρός).

ΒΑΡΒ. Αί ώρα καλή, έτσι, 'ς την παρουσία μου...

(τον ώθει) Πηγαίνετε 'ς την εύη του Κυρίου! (ό Ραφαήλ άπέρχεται) Και άν τον ιδή κανείς τώρα! έλάπετε τί παθαίνω ε'ξ αιτίας σας;...

ΣΚΗΝΗ ΙΒ'.

ΕΡΡΙΚΟΣ και οι άνω.

ΕΡ. (εκ τού μέσου, από τό περιβόλιον, τρέχων) Βο-

ήθειαν, ύπερασπίσου με, αδελφή μου.

ΑΜ. Τί σοϋ συνέθη, 'Ερρίκε;

ΒΑΡΒ. Τί συνέθη; 'πέτε μας.

ΕΡ. 'Αφοϋ με ύπομονήν εδέχθην εν βάπτισμα από τον Βαλεντίνον, ύπήγα ύποκάτω από την κληματαριά και εσηματίεζα εν αγαλματάκι από πηλόν όλίγον μακρότερα από 'κά έπαίζην ό αδελφός μου' ε'ξαφνα, δέν ήξείρω πώς, ε'σκόνηταψεν, έπεσε κ' έκτύπησε τό κεφάλι του. 'Ο Κυριάκης, ό όποιος όταν άκουσε τάς φωνάς του Βαλεντίνου έτρεξεν εκει, ύπήγεν ειθύς νά κράξη την μάμμην... και λέγουσ ότι έγώ προς έκδίκησην τον έρρίψα κατά γής!... Καί τώρα ή κακή γρηά είναι θυμωμένη έναντίον μου: τής ε'ξέφυγα αλλά ε'α με φθάση.

ΑΜΑΑ. Πτωχέ μου 'Ερρίκε!

ΒΑΡΒ. Πάντα μ' αυτών τάχον.

ΕΡ. Και πιστεύον ότι άφοϋ συνεπλήρωσα τό δέκατον τρίτον έτος τής ηλικίας μου, είμαι πάντοτε παιδι νά με δέρνη ό διδάσκαλος; δέν είμαι παιδι, δέν ε'έλω νάμαι παιδι!

ΑΜΕΑ. 'Εχεις δίκαιον.

ΒΑΡΒ. Είθε όλος ό μακαρίτης ό πατέρας σας. ΕΡ. [ένθους] 'Εγώ;... ό πατέρας μου ήτο μέγας καλλιτέχνης και ε'α μ' έμποδίσουν νά τον μιμηθώ; Τό 'ξείρω, απεράσισαν νά με κλείσουν εις μίαν γραμματικήν σχολήν! τοϋτο ε'α ήτο εύτύχημα διά πολλούς άλλους νέους!... Βέβαια! είναι τιμή τό νά δύναται τις νά ύπηρετή την πατρίδα του: μοι τό είπον οι διδάσκαλοί μου, τό έννοώ μόνοσ μου, άλλ' έγώ... άκουσεσ αδελφή μου, όταν πηγαίω εις τό σχολείον, περνώ από την μεγάλην πλατείαν όπου είναι ύψωμένον έκείνο τό άγαλμα, έργον του πατέρα... και τό κυττάζω, τό κυττάζω, και δέν δύναμαι νά ε'ξηγήσω, ό,τι αισθάνομαι!

ΑΜΑΑ. Είναι, αδελφέ μου, ή μεγαλοφυία ήτις σοι όμιλεί...

ΕΡ. Και έχω μεγαλοφυίαν έγώ;... [άκούεται έσωθεν κραυγάζουσα ή Βαλεντινή] ώ! άκούτην γρηά!... ΒΑΡΒ. Μη φοβήσθε. ΕΡ. Νά φοβήθω;... δέν φοβούμαι πλέον: τέλος πάντων έγώ γελώ μ' αυτά: 'ξείρετε τί κερδίζει μ' αυτά 'πού κάμνει ή γρηά;... Δέν αγαπώ τον Βαλεντίνον ούτε τό έκτακτόν αφ' ό,τι αγαπώ την 'Αμαλίτσα μου! [την ένταλαλιζουσα]

ΒΑΡΒ. Κ' έτσι πρέπει νάμαι.

ΣΚΗΝΗ ΙΓ'.

'Η κυρία ΒΑΛΕΝΤΙΝΗ και οι άνω.

ΒΑΑ. [έσωθεν] Πού ε'τρέπωσεν έκείνος ό μάγκας;

ΕΡ. Ἐγὼ μάγκας; . . .

ΒΑΑ. [ἐξελθοῦσα λίαν ὠργισμένη] Ἄ, ἐδῶ εἶσαι; . . .

ΕΡ. Ναι, Κυρία, ἀλλ' ὁ Κυριάκης εἶναι ψεύστης, ἐγὼ εἰμαι ἀθῶος. (εἰσταθῶς)

ΑΜΑΑ. Καὶ ὁ ἀδελφός μου δὲν ἔμαθε νὰ ψεύδεται.

ΒΑΑ. Σιωπή. Ὡ, τὸν πτωχὸν μου Βαλεντίνον, τὸ ἀγγελάκι μου! Ἐὰ ἐκτύπησε 'ς τὸ ἀπαλό του . . . γλήγωρα ἓνα, δύο, τρεῖς, τοὺς καλητέρους χειρουργούς. . . ἐπῆγεν ὁ Κυριάκης, ἀλλὰ. . . (πρὸς τὴν Βαρθέρα) πήγαινε, πήγαινε καὶ σὺ!

ΒΑΡΒ. Αἶ, πηγαῖνο κ' ἐγὼ! (Καὶ 'ς τὸ ὕψερο δὲν θάναε τίποτε!). (ἐξέρχεται διὰ τῆς μέσης θύρας.)

ΒΑΑ. (πρὸς τὸν Ἑρρίκον) Καὶ μένεις ἀδιάφορος; δὲν κλαίεις; . . . ἀλλὰ τώρα ἔχεις μ' ἐμεῖ νὰ κάμης 'ς τὴ σχολή, ἀμέσως 'ς τὴ σχολή. . .

ΣΚΗΝΗ ΙΑ΄

ΣΟΦΙΑ καὶ οἱ ἄνω.

ΣΟΦ. (ἐντρομος ἀριστέρῳ) Τί συνέβη; πρὸς τί αὐτὰι αἱ κραυγαί;

ΒΑΑ. Ἐς τὴν ὥρα φθάνει ἡ κυρία ὅπου θολε νὰ με διώξῃ ἀπὸ τὸ σπίτι. κάθετε τώρα, κυρά μου, τοὺς ἠρῶσιμους τοῦ Ἑρρίκου σας.

ΣΟΦ. Τί ἔκαμε;

ΕΡ. Τίποτε.

ΒΑΑ. Ἐρρίψε κατὰ γῆς τὸν Βαλεντίνον.

ΣΟΦ. Τί!

ΕΡ. Δὲν εἶναι ἀλήθεια, μητέρα μου.

ΒΑΑ. Λοιπὸν λέγω ψέμακα;

ΣΟΦ. Καὶ ἔπαθε;

ΒΑΑ. Οὐ! πολὺ! . . . ἐπληγῶθη τ' ἀγγελάκι μου. . . κομμάτια ἔγεινε, . . . νὰ, τώρα, προσμένουμε τοὺς ἰατροὺς, καὶ ποὺς 'ξέρει! . . .

ΣΟΦ. Γρήγορα λοιπὸν! Θεὸς μου! ἄς τρέξωμεν!

ΣΚΗΝΗ ΙΒ΄

ΑΜΕΔΑΙΟΣ καὶ οἱ ἄνω.

ΑΜΕΑ. (εἰσέρχεται διὰ τῆς μέσης θύρας) Δὲν εἶναι τίποτε, μὴ φοβῆσθε.

ΒΑΑ. Καὶ εἶναι δυνατόν; . . .

ΑΜΕΑ. Ἐπέστρεψεν εἰς τὸ περιθώριον καὶ πετᾷ ὅταν κατασκιάει.

ΒΑΑ. Αἶ! μὰ τότε πρέπει νὰ στείλωμεν ἐν ἀφίερωμα 'ς τὴν ἐκκλησίαν!

ΣΟΦ. Μᾶς ἐπρομάζατε τόσῳ (πρὸς τὴν Βαλεντίνην)

ΒΑΑ. Ὅπως ὅποτε ἐκινδύνευσε! καὶ πρέπει νὰ τιμωρηθῇ ὁ Ἑρρίκος.

ΣΟΦ. Ἐὰν πταίῃ.

ΕΡ. Δὲν πταίω. ὄχι, μητέρα μου, δὲν πταίω!

ΣΚΗΝΗ ΙΣΤ΄

Ὁ κύριος ΜΑΤΘΙΑΣ καὶ οἱ ἄνω.

ΜΑΤΘ. Ἐρχομαι νὰ σᾶς χαίρω, διότι μετ' ὀλίγον ἀναχωρῶ.

ΕΡ. Ἄγαπητέ μου πάππε! ὑπερασπισθῆτέ με, θέλουν νὰ με τιμωρήσουν. . . μου λέγουν ὅτι ἐσπρωξα τὸν Βαλεντίνον καὶ ἔπεσε κατὰ γῆς, ἀλλὰ δὲν εἶναι ἀλήθεια. . . τὸ ὀρκίζομαι 'ς τὸν πατέρα μου!

ΜΑΤΘ. Τὸν πατέρα σου; καὶ ποῖος δὲν θέλει νὰ σὲ πιεῖσῃ; . . . Ὅμως καὶ ἀλήθεια ἀνῆταν, (πρὸς τὴν Βαλεντίνην) ὀλίγο τὸ κακὸ πρὸ ὀλίγου ἐγελᾶτε διὰ τὸ ῥάπισμα, τώρα γελῶ ἐγὼ διὰ τὴν σπρωξιά. Σεῖ, μάμμη, ἐφιλόστατε τὸ γγόνι σας, ἐγὼ πάππος φιλῶ τὸ δικό μου (φιλεῖ τὸν Ἑρρίκον) κ' ἐστὶ τοὺς δίδομεν ἀνατροπὴν ἀξιοθαύμαστον!

ΒΑΑ. Ἄλλ' ὡς τόσον μάθετε ὅτι ὁ Ἑρρίκος θὰ πάγῃ 'ς τὴν γραμματικὴν σχολήν.

ΜΑΤΘ. Ὁ Ἑρρίκος! . . .

ΕΡ. Πάππε μου! ὄχι! ἐγὼ θέλω νὰ γείνω γλύπτης.

ΜΑΤΘ. Ναι, ναι, παιδί μου. Ἐὰ γείνης ὅτι θέλεις. Λυποῦμαι ὅτι πρέπει νὰ ἀναχωρήσω, καὶ δὲν ἔμπορῶ νὰ κάμω διαφορετικά. ὁ ἀνεμὸς εἶνε οὐριός. . . ἀλλ' ὀμιλῶ πρὸς σᾶς, Σοφία φιλαχθῆτε καλὰ μὴ ἀποφασίσετε τίποτε ὡς πρὸς τὸ μέλλον τοῦ Ἑρρίκου καὶ τῆς Ἀμαλίας, ἀν δὲν ἐπιτρέψω, ἄλλω. . .

ΒΑΑ. Ἡ Σοφία θὰ συμμορφωθῇ με τὰς συμβουλὰς μας. . .

ΜΑΤΘ. Τί; με τὰς συμβουλὰς σας; . . . ἂ! ἀν δὲν ἔμπν ἀναγκασμένος ν' ἀναχωρήσω.

ΣΟΦ. Θὰ ἐκπληρώσω τὸ καθήκον μου.

ΒΑΑ. Ἐγὼ θὰ σᾶς δεῖξω ποῖον εἶναι τὸ κατῆκόν σας.

ΜΑΤΘ. Σεῖς; . . . (Ἡ Ἀμαλία καὶ ὁ Ἑρρίκος περικυκλοῦσι τὸν Ματθαῖον, ὅστις ἔτι μάλλον ἐξάπτεται.)

ΒΑΑ. Καὶ εἰς τὸν κύριον πλοίαρχον εὐχόμεθα κατευθῖον.

ΜΑΤΘ. Κατευθῖον! . . . κατευθῖον, αἶ! (ἐν πλήρει ὀργῇ, λαθὼν ἀπάρασιν τινα) Καλὰ, δὲν ἀνχωρῶ πλέον.

ΒΑΑ. Πῶς;

ΣΟΦ. [χαίρουσα] Ἀληθῶς!

ΑΜΑΑ. Ἄ, πάππε!

ΕΡ. Εὖγε, πάππε!

(ἀκολουθεῖ)

Γ. Κ. ΣΦΗΚΑΣ